
BIJZONDER VOORWERP NR. 1

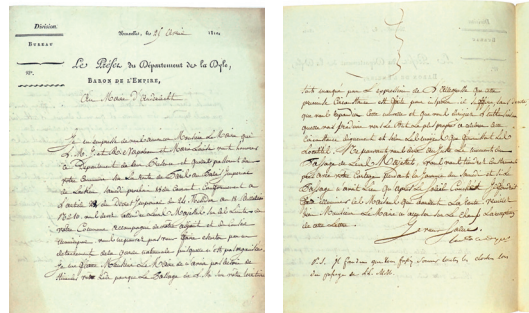

Brief van de prefect van het Dijledepartement, de markies de la Tour du Pin Gouvernet, aan de *maire* van Anderlecht, Michel Van Soust, waarin hij de doortocht van keizer Napoleon door Anderlecht aankondigt, Brussel, 25 april 1810.

Het jaar 2021 staat in het teken van de herdenking van de tweehonderdste verjaardag van de dood van keizer Napoleon I, die op 5 mei 1821 op 51-jarige leeftijd op Sint-Helena is gestorven. Je weet misschien veel over hem maar wist je dat Napoleon in Anderlecht is gepasseerd? Alleen maar gepasseerd, want stoppen deed hij niet... onderweg naar Brussel. Dat was in 1810. In het gemeentearchief wordt een origineel en uniek document bewaard dat dit triviale, weinig bekende, maar historische feit bewijst. Het is het 'bijzonder voorwerp' van deze zomer. Laten we het eens van dichterbij bekijken...

Een administratief document

De brief is geschreven in het Frans, de officiële taal, en is opgesteld in de prefectuur van het Dijledepartement, waarvan Brussel de hoofdstad is. Het is geschreven in een nogal bombastische stijl, op een beleefde, maar toch strenge toon, en vormt een mooi voorbeeld van administratieve briefwisseling uit het Eerste Keizerrijk. De vertaling luidt als volgt:

(recto)

Brussel, 25 april 1810.

De prefect van het Dijledepartement
BARON VAN HET KEIZERRIJK
Aan de burgemeester van Anderlecht

Ik haast mij u aan te kondigen, mijnheer de burgemeester, dat Hunne Keizerlijke en Koninklijke Majesteiten Napoleon en Marie Louise dit departement met hun aanwezigheid zullen vereren en dat zij in uw gemeente zullen passeren op de weg van Parijs naar het keizerlijk paleis van Laken, volgende zaterdag, de 28ste van deze maand. Overeenkomstig artikel 22 van het keizerlijk decreet van 24 messidor jaar 12 Bulletin nr. 10, moet u Hunne Majesteiten opwachten aan de grenzen van uw gemeente, vergezeld van uw adjunct en de gemeenteraad, u kunt niet geëscorteerd worden door een detachement van de nationale garde aangezien deze niet voorzien is. Ik ben ervan overtuigd, mijnheer de burgemeester, dat ik uw toewijding niet in twijfel hoeft te trekken, opdat de doortocht van Hunne Majesteiten op uw grondgebied

(verso)

in het teken zal staan van de blijdschap die deze bijzondere gebeurtenis zal opwekken. Het zal ongetwijfeld volstaan dat u dit nieuws verspreidt en dat u het enthousiasme dat het tweewebbrengt, aanwendt voor het meest geschikte doel om deze gelegenheid op waardige wijze te vieren, volgens de middelen die door de gemeenten ter beschikking worden gesteld. Aangezien niet precies aangegeven kan worden wanneer Hunne Majesteiten zullen passeren, zult u zaterdag overdag voortdurend met uw stoet paraat staan, en als de doortocht pas na zonsoudergang plaatsvindt, zullen de huizen langs de weg verlicht moeten worden.

Ik moge u verzoeken, mijnheer de burgemeester, mij de ontvangst van deze brief onmiddellijk te bevestigen.

Je vous salue.

(handtekening)

P(ost)S(scriptum). U moet ervoor zorgen dat alle klokken geluid worden tijdens de doortocht van Hunne Majesteiten.

Merk op dat de tekst van brief waarschijnlijk geschreven is door een secretaris, terwijl de handtekening, die onleesbaar is, en het postscriptum van de hand van de prefect zijn

De figuren die in de tekst genoemd worden

Er komen vier figuren voor in de brief. Alleen Napoleon en Marie Louise worden bij naam genoemd. De andere twee, de auteur en de ontvanger, worden bij hun respectieve titels genoemd, zonder dat ze bij naam worden genoemd: de prefect en de burgemeester.

Napoleon (1769-1821) was sinds 1804 keizer van de Fransen. In 1805 werd hij ook koning van Italië, wat het in de brief gebruikte predicaat 'Keizerlijke en Koninklijke Majesteit' verklaart. Na Josephine te hebben verstoten, die hem geen erfgenaam kon schenken, huwde Napoleon in april 1810 de aartshertogin Marie Louise (1791-1847), de dochter van de keizer van Oostenrijk. Amper vier weken na hun huwelijk besloot hij met zijn nieuwe vrouw een bezoek te brengen aan de noordelijke departementen, de vroegere Oostenrijkse Nederlanden en het toekomstige België. Dit was Napoleons vierde reis naar 'België'. Hij zou er in totaal zes maken – aan de laatste, de fatale, kwam een einde in Waterloo – en deze reis in 1810 zou de langste zijn: van 29 april tot 21 mei. De keizer wilde in de eerste plaats de nieuwe keizerin, Marie Louise, aan het volk voorstellen en van haar uitstraling profiteren om sympathie op te wekken bij de 'Belgen', van wie velen nog heimwee hadden naar het Oostenrijkse bewind.

De prefect was de hoge ambtenaar die de keizer vertegenwoordigde op het niveau van een departement. Het Dijledepartement kwam in 1795 tot stand, net als de gemeente Anderlecht, toen de Oostenrijkse Nederlanden bij Frankrijk werden ingelijfd. Het Dijledepartement werd later de provincie Brabant. Van 1808 tot 1813 werd het ambt van prefect van de Dijle bekleed door Frédéric-Séraphin, markies de La Tour du Pin Gouvernet (1759-1837), die de ondertekenaar van de brief was. Tegenwoordig is hij vooral bekend als de echtgenoot van Lucie Dillon (1770-1853), schrijfster van de memoires getiteld *Journal d'une femme de cinquante ans*, waarin zij onder meer verhaalt over het verblijf van Napoleon en Marie Louise in Brussel. Hun dochter, Marie, huwde in 1813 Auguste de Liedekerke-Beaufort in Brussel. Talrijke nakomelingen van het echtpaar leven vandaag in België.

Michel François Van Soust (1762-1825) was in die periode de burgemeester (*maire*) van Anderlecht. Als fabrikant van 'indiennes', bedrukte katoenen stoffen, was hij een van de eerste industriëlen die zich op het grondgebied van Anderlecht vestigden. Hij was burgemeester van de gemeente van 1801 tot 1812.

Un décret impérial

De brief is bijzonder interessant vanwege de details over het protocol dat tijdens de officiële reizen van de keizer werd gevolgd. Er wordt verwezen naar een decreet dat de kwestie regelt en waarvan de datum, aangegeven in de republikeinse kalender als 24 messidor jaar XII, overeenkomt met 13 juli 1804 van de Gregoriaanse kalender. In de tekst van dit decreet (blz. 22-23) worden de verplichtingen van de plaatselijke autoriteiten tijdens de bezoeken van de keizer als volgt gespecificeerd: 'Sectie II – Burgerlijke eerbetuiging. 21. Op de reizen die Zijne Majesteit zal maken, en die door de ministers zullen zijn aangekondigd, moet zijn ontvangst op de volgende manier plaatsvinden. 22. De prefect moet, vergezeld van een detachement van de gendarmerie en de nationale garde van het kanton, hem opwachten op de grens van het departement. Elke onderprefect moet hem op dezelfde manier opwachten op de grens van zijn arrondissement. De burgemeesters van de gemeenten wachten hem op aan de grens van hun respectieve gemeenten. Ze moeten vergezeld worden door hun adjuncten, de gemeenteraad en een detachement van de nationale garde. 23. Bij de intrede van de Keizer in elke gemeente moeten alle klokken luiden; als de kerk op zijn pad ligt, moet de priester of de voorganger in priestergewaad met zijn geestelijken aan de ingang staan.'

De aankomst in Brussel, een dag later dan gepland...

In zijn brief voorziet de prefect de doortocht van de keizer en de keizerin in Anderlecht op zaterdag 28 april, maar geeft hij voor alle zekerheid aan dat hij niet precies weet wanneer hij zal aankomen. Dit was een verstandige zet, want uiteindelijk kwam de keizerlijke stoet pas op zondag 29 april, aan het einde van de dag, aan in Brussel, een dag te laat dus.

Na hun vertrek uit Cambrai in de ochtend, zetten Napoleon en Marie Louise koers naar Brussel, waarbij ze Valenciennes en Bergen aandeden. Het was dus langs de Bergensesteenweg dat de toenmalige Anderlechtenaren de keizerlijke koets, getrokken door acht paarden, en het indrukwekkende escorte dat hem vergezelde, en dat niet minder dan 250 personen telde, konden zien voorbijrazen. Bovendien mag niet vergeten worden dat de burgemeester op post moest staan op de grens van Anderlecht en Sint-Pieters-Leeuw.

Op zondag 29 april 1810, kort voor 7 uur 's avonds, kwamen de keizer, de keizerin en hun escorte eindelijk aan in Brussel, aan de poort van Anderlecht, die geflankeerd werd door twee piramides. Daar werd ook een tent opgezet, waaronder Charles-Joseph d'Ursel (1777-1860) stond, de burgemeester van Brussel, omringd door zijn adjuncten en de gemeenteraad. Na een toespraak van de burgemeester en een reactie van de keizer, waarvan niemand iets verstond door het luide gejuich van de menigte, overhandigde de graaf d'Ursel Napoleon de sleutels van de stad.

De koets van het keizerlijke paar vertrok weer en reed door de stad, die versierd was met vlaggen, op weg naar het kasteel van Laken, waar Napoleon en Marie Louise zouden overnachten. Het kasteel werd in het begin van de jaren 1780 gebouwd voor de gouverneurs van de Oostenrijkse Nederlanden, aartshertogin Maria Christina van Oostenrijk, en haar echtgenoot, hertog Albert van Saksen-Teschen. Het deed toen dienst als officiële verblijfplaats van Napoleon in Brussel, ook tijdens dit bezoek.

Interessant om te lezen (in het Frans)

Gustave MAISON, Anne en Paul van YPERSELE de STRIHOU, *Napoléon en Belgique*, Brussel, 2002, Editions Racine, 296 pp., coll. *Les Racines de l'Histoire*

Markiezin de LA TOUR du PIN, *Mémoires. Journal d'une femme de cinquante ans (1778-1815)*, Parijs, 1979, Editions Mercure de France, 486 pp., coll. *Le Temps retrouvé*

Met dank aan

Iris Andouche
Philippe Charlet
Monique Hepner
Marcel Jacobs
Eric Legrand

Ontwerp, research en tekst

Frédéric Leroy
Dienst Monumenten en Landschappen
Gemeentebestuur van Anderlecht

NL Translation

Lorenzo Puente Teran

Grafisch ontwerp

Collin Hotermans

V.U.

Marcel Vermeulen
1 Raadsplein
1070 Anderlecht

Anderlecht
1070

